

NAPSAL
PETR ŠILHA

**VELIKONOČNÍ
★ TRADICE ★**

**9 PŘÍBĚHŮ
S VYSTŘIHOVÁNKAMI**

ILUSTROVALA
**TEREZIE
VAVROŠOVÁ**

bambóok

NAPSAL
PETR ŠILHA

**VELIKONOČNÍ
★ TRADICE ★**

**9 PŘÍBĚHŮ
S VYSTŘIHOVÁNKAMI**

ILUSTROVALA
**TEREZIE
VAVROŠOVÁ**

OBSAH

PRÁZDNINY U DĚDEČKA	5
O UKRADENÉM JARU	7
Pohádka pro Květnou neděli	
POMLÁCENÁ POMLÁZKA	12
Pohádka pro Modré pondělí	
BERÁNKŮV EXODUS	16
Pohádka pro Šedivé úterý	
O LEGENDÁRNÍM POKLADU	21
Pohádka pro Škaredou středu	
KONEC SVĚTA V MÁJOVÉ	28
Pohádka pro Zelený čtvrtek	
O TAJEMSTVÍ VELIKONOČNÍ JESKYNĚ	34
Pohádka pro Velký pátek	
O SMLouvĚ S ČERTEM	41
Pohádka pro Bílou sobotu	
O ZPRÁVĚ Z DALEKÉ ZEMĚ	47
Pohádka pro Boží hod velikonoční	
MASTIČKÁŘOVA SVATBA	55
Pohádka pro Velikonoční pondělí	
O PRAVÉM VÝZNAMU VELIKONOC	61

PRÁZDNINY U DĚDEČKA

ŽIL BYL JEDEN dědeček v chaloupce na kraji lesa nedaleko vesničky Sobíňov. Celé dny trávil v osamění, protože o svou ženu přišel před mnoha lety. A tak většinou rozjímal, poslouchal zpěv ptáků, zurčení lesní bystřiny, která mu tekla kousek pod chaloupkou, a užíval si jarní sluneční paprsky jemně laskající jeho starou tvář.

Klidné dny jeho stáří však momentálně narušovala vnoučata. Mladší Toník a starší Anička. Syn se snachou je tu před chvílí vyklopili z auta a odjeli kamsi na dovolenou. Ta bude podle Aničky nejspíš neuvěřitelně dobrodružná. Toník ale nechápal, jak na to přišla.

Podle něj bude strašlivě nudná. Párkrát s nimi totiž už na té jejich dovolené byli a on během ní zjistil, že máma s tátou obvykle jen leží někde na pláži a skoro týden se nepohnou. Občas do nich musel dloubnout prstem, aby se přesvědčil, že jsou stále naživu.

„Jaké tu máš heslo na wifi, dědo?“ zeptala se Anička najednou s mobilem v ruce.

Dědeček povytáhl obočí. „Wifi? Není tu ani signál.“

„No to snad ne!“ vykřikla Anička a v hrůze na telefon třeštila oči. „No jo! Ani čárka! Co je tohle za zapadlý kout světa, že tu není signál?“ bědovala, pobíhající po zahradě sem a tam,

s mobilem v natažené ruce. Když se unavila hledáním signálu, smutně hlesla: „A jak dáme rodičům vědět, že jsme v pořádku?“

„Chm...“ zamyslel se děda, „na návsi se občas signál zastaví, aby posbíral zprávy od mobilů. Pak ale zmizí a někdy se vrací hned, jindy až za pár dní. Záleží na počasí,“ odpověděl.

„To je přece nesmysl. Signál neodchází a nevrací se... jako nějaký pošťák! Prostě je, nebo není!“ odporovala Anička.

Dědeček pokrčil rameny. „V tom případě tady není.“

Podle rodičů byla Anička dost stará na to, aby měla vlastní mobilní telefon. Na což byla dívka náležitě pyšná a připadala si ve svých jedenácti letech docela dospěle. Podle Toníka, který zatím žádný neměl, protože mu bylo teprve šest, se jeho sestra poté, co dostala mobil, chovala dost často hloupě. Jako teď, když kvůli absenci signálu seděla uražená na lavičce před chaloupkou.

„Co tu budeme dělat? Celý týden!“ zeptala se nešťastně.

„Nikoliv týden... ale devět dní!“ připomněl jí děda. Anička protočila oči v sloup.

„Bez toho, abych mohla psát Kamče, Samče a Danče, to tu bude nekonečné!“

„Však ono vám to uteče. Jako všechno v ži-

votě,“ řekl starý pán a dodal. „Aspoň se tu konečně naučíte něco o Velikonocích.“

„O Velikonocích už vím všechno,“ odsekla Anička.

„A co třeba?“ zeptal se dědeček.

„Všechno možné...“ zaváhala vnučka. „Hlavně že kluci pobíhají s klackem v ruce a halekají básničky, celé ty svátky jsou vlastně docela hloupé,“ hádala Anička.

„Koleda ale není pravou podstatou Velikonoc. Stejně jako dárky nejsou to nejdůležitější na Vánocích,“ poučoval dědeček.

Toník se chvíli zamysleně mračil: „Mně ty svátky přijdou matoucí. Lidé barví vejčíka, chodí na koledy, pečou jidáše a beránky, mně to celé nejde dohromady. Přijde mi to jako nějaká bláznivá míchanice všeho možného.“

„A přesto je jedna věc, která všechny ty tradice spojuje,“ řekl dědeček laskavým hlasem.

„A to je?“ zeptal se chlapeček.

Starý pán pokrčil rameny. „No, to nejde jen tak říci. Budu vám vyprávět pár příběhů. Díky nim lépe pochopíte, o čem ty Velikonocce vlastně jsou.“

A tak, protože to Toníka velice zajímalo a Anička neměla signál, se děti rozhodly, že se společně usadí k dědečkovi a poslechnou si, co se jim chystá vypravovat.

POHÁDKA PRO KVĚTNOU NEDĚLI

O UKRADENÉM JARU

ZA DEVATERO HORAMI, sedmero loukami, patero řekami, třemi lesy a jedním rybníkem žila byla kdysi dávno rodina Švihlých. Tatínek Radovan býval akrobat známý pro své neobyčejně odvážné kousky, ze kterých se přihlížejícím tajil dech. Cestoval po světě a vystupoval se společností herců, krotitelů a komediantů. V téhle skupině umělců se zamiloval do své kolegyně,

hadí ženy Leonor. Nebojte se, neměla šupiny ani rozeklaný jazyk. Přídatným jménem „hadí“ označujeme mimořádně ohebné jedince. Třeba takové, kteří si dokážou dát nohu za hlavu nebo si olíznout loket.

Nějakou dobu harcovali po světě a společným vystupováním vydělali pěkný pytel zlatáků. Když pak Leonor a Radovanovi jednoho rána zaklepal na okno maringotky čáp,

který v zobáku nesl uzlíček s miminkem, rozhodli se akrobaté, že se usadí. Protože v uzlíčku byl chlapeček, pojmenovali ho Kvído. Za ušetřené peníze si koupili malý domeček s pozemkem v kraji Vysočina nedaleko městečka Májová nad Doubravou. Začali se živit tím, co jim vydala země.

Byli takto usazení asi šestnáctým rokem, Kvído mezitím vyrostl v silného mládence, když přišla zima zvláště krutá a dlouhá. Ten rok prostě odmítala skončit. Mrzlo, až praštelo, a ledové bouře přikryly kraj hustou sněhovou pokrývkou.

Rodina Švihlých se velmi obávala o svou budoucnost, protože jí ve spížírně docházely zásoby jídla, které si přes rok nastrádala. Tehdy nebyly žádné hypermarkety, ve kterých koupíte jahody i v únoru, vše si musel člověk vypěstovat sám. A když se zima táhla, hrozil lidem s hubenými zásobami veliký hlad.

Zásoby jídla bývalých akrobatů chránila před dotěrnými hlodavci kočka Moruša. Zároveň se při chytání nenechavých chlupatých zlodějů sama dosyta najedla. Což bylo dobře, protože Švihlí měli málo sami pro sebe, natož pro Morušu.

Kočka však na svých toulkách potkala někoho přitažlivějšího než jen drobné savce a jednoho dne se vrátila domů březí. A protože kočky nosí kořata v bříšku jen něco málo přes dva měsíce, brzy porodila.

Rodina tehdy propadla zoufalství. Nevěděla, z čeho tu drobotinu uživit.

„Co se jenom s jarem stalo? Kam se podělo?“ naříkala matka Švihlá a ze samého zoufalství se chytala chodidly za hlavu (pamatujete přece, že to byla hadí žena). „Slunce je na obloze dlouhý čas a svítí dost na to, aby sníh roztál a vypučelo první jarní kvítí! Jak je možné, že je pořád zima? Proklel nás snad někdo chmurnou studenou kletbou?“

„Jedno je jisté,“ řekl táta Švihlý, který se houpal na hrazdě zavěšené do stropního

trámu světnice a vypadal jako veliký netopýr. „Nemáme dost jídla pro sebe a už vůbec ne pro nějaká malá kořata. Za chvilku nám vyrostou a pak budou vyjídát i ty malé zbytečky, co tu máme. Kvído? Vezmi kořata a obejdi sousedy. Najdi někoho, kdo by se jich ujal a dal jim jídlo. A vezmi si také sekeru z dřevníku a cestou domů nasekej prosím v lesíku nějaké dřevo. Ať si tu zatopíme.“

Kvído vzal dva chlupaté mňoukající uzlíky a dal si je do kapsy kabátu. Za opasek si strčil sekeru a vyrazil klepat na různá stavení či domy v městečku. Lidem, kteří tam žili, nabízel kořata kočky Moruši, všichni ho ale odmítli. Každý měl toho roku málo.

Kvídova nálada byla kvůli tomu ponurá jako to mrazivé počasí. Vyšel ven z Májové a dal se úvozem směrem k rybníku pod skalami. Když si s něčím nevěděl rady, chodíval přemýšlet k velké staré vrbě, která stála na břehu rybníka. I teď k ní zavítal a opřen zády o její hrubou starobylou kůru přemítal, co si s mrňousky počít. Nakonec si umanul, že kořata vezme domů a bude se s nimi dělit o svou trochu jídla.

Najednou si všiml, že o kousek dál čouhá ze sněhu zelená květovaná šála. Kvído začal odhrnovat sníh okolo. Jen si představte, v jakém byl šoku, když pod závějí našel stařenu. V první chvíli se bál, že musí být na kost zmrzlá a tudíž mrtvá, ale ona otevřela oči a zakašlala.

„Och, mladíku, děkuji vám...“ zasípala, „zapadla jsem sněhem a neměla jsem sílu dostat se z něj ven...“

Rodiče Švihlí sice už u cirkusu nepracovali, ve svém volném čase se ale akrobatickým kouskům věnovali a mnoho jich naučili i svého syna. Kvído byl díky tomuto cvičení veliký silák. Vzal babku do náruče (opatrně, aby kořata v kapsách nepřišla k úhoně) a vyrazil směrem, kterým mu stará paní ukázala, že stojí její dům.

Netrvalo dlouho a došli k velmi nuznému obydlí. Babka žila ve velké vykotlané díře mezi kořeny starého pařezu. Uvnitř bylo vlhko a zima.

„Můžu vám zatopit? Mám sekeru, našťíp trochu dřeva, co říkáte?“ zeptal se Kvído.

„Kdepak, oheň mi nedělá dobře,“ oddechovala babka.

„Nějak se přece zahřát musíte! Vždyť úplně chřadnete před očima!“ strachoval se Kvído. V ten moment si ovšem také všiml, že ve vlhké jámě pod pařezem nejsou žádná kamna ani jiné zařízení sloužící k vytápění.

„Jediná věc by mi mohla pomoci. Moje vejce. Sebrali mi ho bratři Vichři.“

Kvído se podivil. „Vejce? Jedno vajíčko vás přece nezahřeje!“

„Bylo by lepší, kdyby se to vejce rozbilo, než aby je měli ti tři zlořádi,“ zamumlala ještě babka a pak zavřela oči a znehybněla. Kvído se vyděsil, že snad zemřela, ale když se k ní naklonil, zjistil, že ještě mělce dýchá.

„Nejspíš nic nezkazím, když se pokusím získat to vejce,“ řekl si sám pro sebe. Měl velké pochybnosti o tom, že to k něčemu bude, nicméně mu připadalo, že když už starou paní není jak zahřát, bylo by dobré ji alespoň potěšit. Chvilku dumal, kde by měl ledové muže hledat, a protože to byl chytrý chlapec, došlo mu, že jejich obydlí bude nejspíš někde nedaleko rybníka v ledových jeskyních. V těch byl totiž sníh i v létě — zima z nich nikdy doopravdy neodcházela.

Když přišel ke skalním útvarům, uviděl tam ty darebáky divoce křepčit ve vzduchu.

„Mé jméno je Kvído! Požaduji zpět vejce, které jste ukradli té staré paní, co žije v pařezu!“ zvolal chlapec.

„Hele, člověk! A haleká tu na nás, jako by si snad myslel, že může větru poroučet!“ smáli se.

„Mé jméno je Servác, tohle je Pankráč a vedle mě Bonifác. Vejce jsme si vzali a rozhodně je nevrátíme! Tahle nová éra věčné zimy se

nám líbí! Nemusíme být zalezlí v ledových jeskyních půl roku jako obvykle. Můžeme se svobodně prohánět krajem. Haha!“ Tři bratři Vichři začali kvílet a létat kolem Kvída.

Ukradené vejce budou schovávat nejspíš ve svém doupěti, uvažoval chlapec. Jenže mu bylo jasné, že ho ti tři nenechají prostě vejít do svého obydlí a vzít si zpět, co zcizili. Bude muset ukradený předmět získat zpět nějakým úskokem.

Chvilku dumal, jak je přelstít, a pak ho něco napadlo. Zašel zpátky k rybníku, který nebyl od ledových jeskyní příliš vzdálený. Znovu stanul před velkou vrbou, která měla nyní jen holé větve bez listů. Mladík vyndal z pytle malá kořata. „Chyťte se tady těch starých větví a udělejte klubíčka. Musíte vypadat jako květy téhle vrby!“ poradil jim.

A kořata to udělala. Zaryla drápky do větví a utvořila malé chlupaté kuličky. Vypadaly úplně stejně, jako když na vrbě vyraší její první květy, kterým lidé pro jejich podobnost s chlupatými tvorečky říkají kočičky.

„Až se tu objeví bratři Vichři, na nic nečekejte a vlezte si do té pukliny v kmeni. Tam snad budete v bezpečí.“ radil jim Kvído. Kořata souhlasně zamňoukala.

Kvído pak obešel ledové jeskyně z druhé strany tak, aby ho bratři neviděli přicházet. Musel projít hlubokou závějí v lese, ale podařilo se mu to, a když byl tak blízko, že by ho jistě mrazivá trojice hned spatřila, kdyby udělal jen pár dalších kroků, zvolal: „Hej! Jaro už začalo! Na vrbě vykvetly první kočičky!“

Bratrům Vichřům to bylo divné, kdo tu na ně takhle haleká, ale než se nad tím stačili zamyslet, vykřikl Bonifác: „Podívejte! Je to pravda, támhle u rybníka kvete vrba!“

„To není možné! Vždyť máme vejce jara my! Ach, musíme ten život hned zahubit, nebo tu bude co nevidět kvést louka a pučet les!“ zakvílel Servác a bratři Vichři odletěli směrem k rybníku.

Kvído rychle vběhl do jeskyně a začal hledat vejce. Země uvnitř byla od věčného ledu hodně kluzká, ale Kvído vejce brzy našel. Kolem místa, kde leželo, tál led. Když mladík vzal vejce do ruky, cítil i přes rukavice, jak příjemně hřeje. Neměl ale čas se nad tím podívat, protože hrozilo, že si ledová trojice jeho úskoku brzy všimne. Sebral ho a běžel zpět k obydlí staré paní mezi kořeny pařezu.

Jakmile bratři Vichři doletěli ke kořatům, ta seskočila z větvíček a schovala se do dutiny stromu. Snad i tam by je bratři dokázali zahubit, kdyby opravdu chtěli. Jenže v tom okamžiku jim došlo, že byli obelháni. Hned se vrátili k jeskyni a tam uviděli, že je uloupené vejce pryč. Bez odkladu se pustili po stopách mazaného chlapce. Kvído brzy poznal, že je pronásledován, a tak běžel s větrem o závod. Obyčejného chlapíka by bratři rychle dohnali, ale Kvído byl talentovaným synem artistů. A tak jen co doběhl k lesu, dal si vejce do kapsy zimníku a místo toho, aby se brodil závějami sněhu, skákal po větvích stromů, dělal mezi nimi salta a odrážel se elegantně od jejich kmenů. Přesto se však jeho náskok snižoval, a jakmile ho bratři měli na dohled, začali po něm metat ledové šípy. Ty se Kvídovi zavrtávaly do těla, štípaly ho a on cítil, že začíná chřadnout, přestože měl na sobě zimník.

„Brrr! Vzdej to, smrtelníku! Jsme mocnější než ty! Vrať nám vejce a my ti dovolíme odejít do tvé teplé chalupy,“ křičeli na něj.

„Nikdy! To by nebylo správné!“ volal Kvído, ale síly jej opouštěly.

Vichr Pankrác dobře mířeným ledovým šípem obalil jednu z větví ledem těsně předtím, než na ni Kvído doskočil. Chlapec uklouzl a spadl do závěje. Nic se mu díky hlubokému sněhu nestalo a hned se zvedal na nohy. Byl už na okraji mýtiny, kde stál pařez staré paní.

Jenže v hlubokém sněhu udělal sotva tři kroky a bratři ho dohnali. Začali vířit nad jeho hlavou a vrhat proti němu ledové kry-

stálky s takovou silou, že Kvído rázem prochládl na kost. Vytáhl si vejce z kapsy, rozhodnutý ho před zloději chránit vlastníma rukama. *Jestli mě promění v ledový sloup, bude vejce zamrzlé uvnitř. Ale oni ho nedostanou,* umiňoval si v duchu. Jenže jak měl ruce zkrchlé od velkého chladu, vypadlo mu vejce z otupělých prstů na zem. Tam ho Servác sebral a vítězoslavně zavřeštěl.

„Vidíš, říkali jsme ti to! Měl sis zachránit svou teplou kůži, dokud jsi mohl,“ smáli se mu. „Teď tě za trest proměníme ve věčný rampouch, pak se vrátíme pro ta kořata, a nakonec zavalíme věčným sněhem celý kraj!“

Kvída začal pokrývat led a on pochopil, že se blíží jeho konec. Zvedl oči a uviděl bratry Vichry, jak na něj působí svou mrazivou mocí. V posledním momentě si vzpomněl na slova stařeny: *„Bylo by lepší, kdyby se to vejce rozbilo, než aby je měli ti tři zlořádi.“*

A jak si na to vzpomněl, vyndal si zpoza opasku sekeru, napnul všechny síly a vrhl ji směrem k překvapeným bratrům. Možná se vám to zdá jako zoufalý pokus a nejspíš si říkáte, že na kost promrzlý Kvído mohl sotva sekerou trefit vejce v Pankrácově ledovém pařátu. Takový předpoklad byl ovšem osudným omylem bratrů Vichrů! Radovan Švihlý byl totiž svou přesností při házení ostrých předmětů na cíl vyhlášený a lidé se za časů jeho největší slávy sjížděli z daleka, aby ho viděli trefit střed šesti terčů šesti noži za šest sekund! A toto své umění s radostí naučil i syna Kvída.

Teď už vás nepřekvapí, že sekera vržená Kvídem bezpečně našla svůj cíl. Vejce v ruce Serváce se rozbilo a vybuchlo v oslnivé zlatavé záři. Teplo okamžitě prostoupilo všechno v okolí a starý pařez se zazelenal. Vyrázily na něm nové výhonky. Sníh v okolí začal okamžitě tát. A bratři Vichři zavylí a odletěli zpět do své jeskyně.

Z pařezu vyšla ven žena. Ale už nebyla stará. Byla mladá, svěží a plná života.

„Děkuji ti, Kvído. Jsem Živana. Na jaře rozkvétám, v létě žiji a na podzim, když se blíží zima, ukládám svou životní energii do vajíčka. Tam přečkává zimu, když jsou noci dlouhé a sluníčko je na obloze jen příliš krátkou dobu. Když se dny prodlouží a slunce zase začíná hřát, uvolním moc životní energie z vajíčka, a tím se narodí nové jaro.“

Letos to ale nebylo možné, protože mi ho bratři Vichři ukradli a já málem zemřela pod sněhem. Zachránil jsi mě. Děkuji ti. Za to ti splním jakékoliv přání.“

Kvído se ani moc nerozmýšlel. Požádal ji, aby adoptovala ta nešťastná kořata.

„Ale ovšem,“ přikývla Živana překvapená skromností jeho přání.

A tak Kvído zachránil nejen jaro, ale i dva chlupaté tvorečky, kterým hrozil veliký hlad.

„Od té doby si lidé dávají na Velikonoce vajíčka, která symbolizují nový život a začátek. A vázičky v domovech si zdobí rozkvetlými kočičkami jako důkaz blížícího se jara,“ uzavřel pohádku dědeček.

„Takže Velikonoce jsou o tom, že končí zima a začíná jaro?“ zeptal se Toník.

„Také, ale nejen o tom. Však ještě uslyšíte,“ mrkl na vnoučata starý pán.

★ KVĚTNÁ NEDĚLE ★

Neděli v týdnu před Velikonoci nazývají křesťané Květnou. Má nám připomínat den, kdy Ježíš vjel do Jeruzaléma na oslíku a obyvatelé města jej vítali palmovými ratolestmi. Jenže kde vzít ve střední Evropě palmu? Věřící si tak na připomínku této události své domovy zdobí tím, co je v daném ročním období zrovna po ruce – a to bývají většinou právě větvičky „kočiček“. Proto Květná neděle.

KOČIČKY VE VÁZÁCH

Rašící květy vrby si lidé dávají do váziček také proto, aby ve svém domově uvítali přicházející jaro. Je to čas očekávání, protože dlouhá zima je pryč a do krajiny se vrací život.

BAREVNÁ VAJÍČKA

Vajíčka mají symbolizovat nový začátek a znovuzrození života. Podobně jako v přírodě, kde na jaře pučí nový život, ať už se jedná o rašící listy na stromech, nebo klíčící semínka, ze kterých se k jarnímu slunci derou první květiny. V křesťanské mytologii vejce symbolizuje Ježíšovo zmrtvýchvstání a jeho nový život.

POHÁDKA PRO MODRÉ PONDĚLÍ

POMLÁCENÁ POMLÁZKA

„DĚDO, KDY NÁM budeš vyprávět novou pohádku?“ zeptal se Toník v pondělí u snídaně, ke které děti jedly chleba s medem a pily bylinkový čaj.

„Třeba hned, jestli chcete,“ odvětil děda.

„Jasně,“ zamumlala Anička. V duchu si pomyslela, že pokud ten příběh řekne děda hned ráno, bude mít ona pak celý den čas na hledání signálu. Cítila velkou touhu připojit se na internet a napsat Kamče, Samče a Danče, jak nemožné *offline* prázdniny je nucena prožívat. Ale budou to pořád *offline* prázdniny, když se

jí podaří najít signál a spojit se s nimi? Děda mezitím začínal nové vypravování.

Jednou takhle z jara vyrostla na staré vrbě skupina proutků. Byly to mladé a silné výhonky, rovné, kypící přírodní energií a obdivuhodně pružné.

„Už se nemůžeme dočkat, až si z nás nějaký koledník vyrobí pomlázku!“ vykřikovaly nedočkavé ratolesti.

„Jen aby vás ta služba velikonočním svátkům nepřekvapila. Je to těžká dřina,“ napo-

menula je mohutná stará vrba, jejich matka a vědma. Sama totiž před lety jednu sezónu jako velikonoční metla působila. Nevzpomínala na ty časy ráda. Někdy kvůli tomu dokonce měla špatné sny. Probouzela se pak v noci s hlasitým šuměním v listech, celá zpotená noční rosou a dlouho pak jen mlčky hleděla na hvězdy ve snaze zahnat nepříjemné vzpomínky.

Vděčný koledník ji tehdy na konci velikonočního veselí zasadil do země poblíž rybníka, kde zakořenila a vyrostla v nádherný velký strom, který teď mohl svým vlastním větvíčkám vylíčit tu špatnou zkušenost.

Ale mladé proutky to nechtěly slyšet a myslely si své. „Ale prosím tě, vrbo vědmo, matko naše! Co může být lepšího než létat po světě, zdobeny pentlemi, svištět větrem a omlazovat. Jsme plny životní energie, kterou v rukou koledníků předáme dívkám a ženám,“ těšily se proutky. Věděly, že pomlázka svůj název odvozuje od „pomladit“ – udělat mladším. A proutky věřily, že to bude jejich hlavní úkol v časech velikonočního veselí.

Pouhý den před Velikonocemi je utrl kluk Vašek a spletl je do pomlázky. Pak k nim uvázal dlouhé a barevné pentličky. Výsledkem byla nádherná, velká, pevná a pružná kolednická metla. Ratolesti vrby se dmuly pýchou.

„Jak jsme pěkné! Haha! Jdeme do akce!“ smály se proutky nadšeně.

Druhý den si je vzal mladík na koledu. K neuvěřitelnému šoku proutků nedošlo k nějakému spořádanému omlazování dívek a žen skrze dosud neuvolněnou životní energii, která v nich dřímala, ale k surovému omlácení nebohých ratolestí o zadek matky koledníka.

„Co to mělo být?“ křičel jeden proutek.

„To bolelo! Proč s námi ten hulvát mlátí o sedací partie své matičky?“ divil se jiný.

Jenže horor teprve začal.

„Auvejsky, auvejsky!“ křičely nebohé výhonky moudré vrby vědmy matky, zatímco je

Vašek za hlasitého recitování koledy omlátil o pozadí sousedky Kateřiny.

„Snad už musí být trochu něžnější, ne? Vždyť budeme za chvíli celé otlučené!“ naříkaly větévky a už je pranic netěšilo, že jsou zdobené pentlemi.

Koledník Vašek jejich naříkání nerozuměl, protože nemluvil řečí vrby. Pouze se mu zdálo, že pomlázka neobyčejně hlasitě vrže. Nedolehlo k němu naříkání proutků, a i při dalších koledách si počínal zbytečně surově. To nejhorší však mělo teprve přijít.

„Mlynářovic Hela! To snad ne. Vždyť ta má doslova barokní pozadí!“ děsily se ratolesti, zatímco se koledník blížil k mlýnu.

„Ale my jsme přece jen malé útlé proutečky, snad se nám doopravdy nechystá nabančit tím korpulentním zadkem!“ obával se jeden z proutků spletených v pomlázce.

Omyl. Vašek byl bez slitování a recitoval svou drzou koledu. „Panímámo zlatičká, darujte nám vajíčka. Nedáte-li vajíčka, uteče vám slepička do horního rybníčka a z rybníčka do louže, kdo jí odtud pomůže?“

To už ovšem proutkům došla trpělivost. Snadno si spočítaly, že mají dvě možnosti. Buď sebou nechají smýkat, vláčet a napráskat si od sedacích partií většiny dívek ve vesnici, nebo vezmou osud do svých lístečků a něco s tou surovostí a nespravedlností udělají.

„Tak hele!“ vykřikly proutky. Veškerá energie jara, která v nich dřímala a kterou se chystaly omlazovat, se vzedmula. Vytrhly se mu z ruky. Vašek, šokovaný tím, že jeho šibačka ožila, zůstal nehybně stát a zíral na levitující a zlověstně vrzající proutky.

„Ty neurvalý hulvát!“ rozkatila se šlaháčka. „Proč nás pořád biješ ženskými zadky? Víš, jak to štípe? Asi takhle!“ řekla a začala to koledníkovi vracet. Tentokrát to byl on, kdo se stal obětí nepříjemné velikonoční mrskačky.

„Tumáš! A ještě jeden! A další! A pořádný štípanec, bác, prásk, mlask, mrsk, švih!“ šle-

haly pomstychtivé proutky chlapce a už ho proháněly. Hoch pobíhal po náměstí, metla mu byla v patách a vyplácela ho za jeho surovost. Celé městečko Májová v těžko skrývaném úžasu sledovalo ten neuvěřitelný tyjatr.

Vašek brzy poznal, že hodovače neunikne, a zachoval se stejně jako v létě, když vydráždil roj divokých vos: zamířil k rybníku. Vyběhl ven jižní branou a utíkal k nedaleké vodní ploše. Zvědaví lidé ho z města následovali.

Snad mě ta dynovačka nechá, když skočím do vody, říkal si koledník. Vrbové ratolesti svištěly za ním a na cestu mu nadělily několik dalších šlehanců. Je samotné vyplácení také štípalo, ale byly tak zaslepené touhou oplatit tomu neurvalci jeho hrubé zacházení, že jim to v tomhle případě zase tolik nevadilo.

Vyděšený chlapec doběhl k rybníku. Proběhl kolem staré vrby vědmy, v jejímž stínu zrovna odpočíval Kvído, a skočil do vody. Hlasitě to šplouchlo. A pomlázka se mezitím zastavila ve vzduchu na břehu a pištěla: „Tak do vody ses schoval, ty hrubiáne? Vylez ven, ještě pár šupanců tu pro tebe máme!“

„Pomóc! Můj mrskut se úplně zbláznil! Spalte jej, lidé dobří, vloudil se do něj nějaký satanáš,“ úpěl ten malý darebák v rybníce.

Přihlížející lidé z městečka Májová začínali mít pocit, že ta sranda s poletujícím šmirgustem přece jen zašla trochu daleko. Mnohé z nich také napadlo, že je to úkon nějakého zlého démona, a proto kdosi z davu zvolal: „Pravda! Pojdme je raději zlomit a spálit!“

„Tak moment!“ zvolal Kvído, který to celé pozoroval a nyní se zvedl ze stínu vrby. „Jste všichni ve svém soudu přece jen trochu hrrr. Pokud vidíme, že jsou dva v nějakém sporu, měli bychom vyslechnout obě strany a moudře zvážít, na čí straně je spravedlnost.“

„Na čí straně je spravedlnost?“ čítil se mokrá Vašek, který stále šlapal vodu uprostřed rybníka. „Jsou to klacky, co létají a bijou mě. Co dalšího chceš řešit?“

„Třeba to, proč bijou právě tebe, a ne nikoho dalšího z davu, který se tu tak pěkně shromáždil,“ usmál se Kvído a lidé kolem trochu znejistěli.

Proutky se ve vzduchu otočily a Kvídovi se zdálo, jako by hleděly jeho směrem. Což bylo zvláštní, protože neměly žádné oči. Tatar poté dlouze zavrzel a Kvído měl pocit, že k němu mluví, což bylo stejně iracionální jako to, že by na něj výhonky hleděly.

„Nevím, co mi chcete říci,“ pokrčil rameny. „Nerozumím vám.“

Najednou se ozval hlas, který skřípal jako strom ve větru a duněl hlubokým basem jako vítr, který se prohání v hluboké, tmavé a staré lesní rokli. „Stěžují si, že je hrubě otloukali.“

Všichni překvapeně vydechli a také Kvído poplašeně nadskočil. Poté se pomalu otočil ke staré vrbě za svými zády a najednou mu připadalo, že kůra na jejím kmene vypadá trochu jako stará tvář. Vrba vědma matka totiž byla na světě přece jen o něco delší čas než její proutky a naučila se za tu dobu řeči lidí.

„Pokud jednáte se světem surově, nemůžete se divit, když vám oplácí stejnou mincí,“ dodala moudrá vrba.

„Jo! Ty jeden neotesanče nezdvořácká!“ vyhrklo proutí, stále se vznášející nad rybníkem.

„A vy! Proutky, děti moje!“ zahřměla vrba na své ratolesti. „Copak to k něčemu je, oplácet tomu člověku stejnou mincí?“

„Aspoň vidí, jaké to je,“ bránily se proutky.

„Vždyť volal po vašem spálení! Kdyby tenhle mladík nezasáhl, lidé by se vás ve strachu zmocnili a hodili do plamenů. Snad poznáváte, že zlo a hrubost plodí jen další násilí a špatnosti.“

Teď se zastyděly i proutky. Pochopily, že nakonec dělaly to, co jim samotným přišlo nesprávné. „Omlouváme se,“ řekly své matce vědmě vrbě.

„Při koledování používáme pomlázku něžně a symbolicky, žádné hrubé šlehání!“ na-

pomenula vrba koledníka. „Vidíš už, kam tě tvá neurvalost zavedla? Do rybníka, kde nyní trčíš celý zmáčený a hrozí ti, že nastydeš.“

„Ano, paní vrbo,“ řekl mladý koledník.

„Teď vylez z vody a podejte si ruce,“ řekla vrba pevným hlasem.

Koledník i hodovačka tak učinili. Všichni si trochu oddechli a pustili se do koledování

znovu. Tentokrát ale slušně a jemně, takže si velikonoční den každý mnohem více užil.

Od té doby si chlapani v Májové dávají pozor, aby bylo jejich koledování pouze symbolické. A když se najde nějaký neotesanec, který používá příliš síly, patří se hodit ho do rybníka – nebo alespoň zchladit kýblem studené vody.

★ MODRÉ PONDĚLÍ ★

Hospodyně by měly začít s velikonočním úklidem a připravovat domov na příchod svátků. Původ slova je zřejmě odvozen od německého *blauer Montag*, kdy slovo *blau* – modrý, označovalo i podnapilý stav. Mnoho německých křesťanů si o Květné neděli, kdy velikonoční svátky začínají, vyhodilo z kopýtko a o Modrém pondělí jim dělalo problémy vstávání nebo vykonávání jakékoliv práce.

VELIKONOČNÍ POMLÁZKA

Šlehání žen pomocí pleteného a ozdobeného vrbového proutí za odměnu nemá příliš dobře doložený původ. V nejstarší zmínce z roku 1369 píše kazatel Konrád Waldhauer, že se na Velikonoční pondělí manželé a milenci bijí vzájemně, rukama či proutím. Jiné zmínky dokládají, že v pondělí bili pánové ženy a v úterý to bylo obráceně. Mužská dominance v koledování se nejspíše rozvinula až v 19. století. Stejně tak výklad slova *pomlázka* ve smyslu „předání mládí“ bude nejspíš moderní záležitostí. Součástí tradice velikonoční koledy je i polévání vodou – ovšem dříve se polévaly spíše ženy. I tento úkon jim měl symbolicky předat energii nastávajícího jara a probouzející se přírody. Pro samotnou pomlázku má skoro každý region v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku svůj vlastní výraz. Mnohé z nich se dědeček snažil pro ilustraci tohoto pestrého názvosloví obsáhnout ve své pohádce.

KOLEDA A KOLEDNÍCI

Obvykle šlo o způsob, jak si děti z chudých vrstev přišly na trochu dobrého jídla od zámožnějších sousedů. Příležitostí obcházet domy, recitovat říkanky, básničky, zpívat písničky nebo přehrávat různé krátké scénky bývala celá řada. Během adventu chodily například Barborky či Lucie, děti obcházely sousedy na svátek sv. Štěpána, poté o svátku Tří králů a v předvelikonočním čase na den sv. Blažeje. V českých zemích najdeme celou řadu různých lokálních obyčejů týkajících se koledování.

POHÁDKA PRO ŠEDIVÉ ÚTERÝ

BERÁNKŮV EXODUS

„**O**ŠEDIVÉM ÚTERÝ JE třeba pořádně uklidit domácnost,“ řekl dědeček dalšího dne a položil před děti mycí prostředky. „A vezmeme to pěkně od podlahy. Na tom bude pracovat Toník, jelikož k ní má z nás nejbliž. Já si vezmu kuchyň a záchod. Tebe, Aničko, prosím, abys utřela prach na poličkách,“ rozdělil práci dědeček.

Anička byla v šoku. Chtěla okamžitě napsat Kamče, Samče a Danče, že pobyt u dědy se právě proměnil v tábor nucených prací. Ano, jako každé jiné spořádané dítě doma tu a tam trochu poklidila. Urovnala věci na pracovním stole, uložila si vyprané prádlo do skříně a také pomáhala tátovi vařit. Ale uklízet o prázdninách? To je jako nutit rodiče

chodit do práce o dovolené. O tom se svět musí dozvědět! Jenže tu pořád nebyl signál. A tak jí nezbyvalo nic jiného než si trochu otráveně odfrknout a pustit se do práce.

Šlo to pomalu, protože děda měl poličky plné nejrůznějšího harampádí. Starou váhu s těžítky, prázdné lahve různých velikostí a tvarů, ozdobné sošky, vyřezávané krabičky, stohy papírů, lampy, knihy, fotografie...

Aničku jedna z nich zaujala. Byla černobílá a zobrazovala mladou a krásnou ženu s hustými tmavými vlasy.

„Kdo je to?“ zeptala se.

„To je vaše babička. Moje žena.“

„Takhle mladá?“ podivil se Toník.

Anička zvedla oči v sloup. „Jsou všichni bráchové takhle pomalí?“ povzddechla si a dodala: „Troubo. Každý je nejdřív mladý a pak zestárne.“

„Dokonce i děda byl mladý?“ ptal se Toník.

„I já byl kdysi kluk jako ty!“ smál se dědeček.

„Znamená to, že jednoho dne budu taky vypadat jako svrasklé jablko?“ neustávala vnoučkova zvědavost.

Dědeček pokrčil rameny. „Pokud zestárneš jako já, tak ano. Ale někteří nemají takové štěstí. Třeba vaše babička ho neměla. Zemřela už před lety.“

Děti nevěděly, co na to říci. Co jejich velice mladá paměť sahala, byl dědeček sám. Ještě nikdy nepřemýšlely nad tím, že kdysi dávno tu musela být i nějaká babička.

„Co kdybychom si teď raději vyprávěli nějakou novou pohádku?“ navrhl děda, aby přerušil smutné ticho.

„Jo! Pohádku! Pohádku!“ zajásal Toník.

„Ale nějakou lepší, než byla ta o pomlázce,“ namítla Anička.

„Nelíbila se ti?“ zeptal se dědeček.

„Ten zvyk je podivný a velice nespravedlivý k ženám!“ vysvětlovala Anička.

„Inu, pokud se ti zdá nespravedlivý,“ odpovídal děda, „nemusíš se ho účastnit. Každý

má právo říci, že něco dělat nechce. Ostatně, právě o tom je dnešní příběh.“

Ráchel, pasačka ovcí, ležela v trávě na kopečku. Kolem ní se pohybovaly ovečky a pásly se. Tu a tam zacinkaly jejich zvonce. Vysoko na vymetené obloze zářilo jarní sluníčko a laskavé teplo z jeho paprsků rozvíjelo květy jarního bylí na louce i v lese.

Ráchel měla slaměný klobouk stažený hluboko do čela, nohu přes nohu. Najednou se jí zdálo, že slyší kroky. Zvedla líně krepmu klobouku a její modré oči pátraly po okolí pastviny, aby zjistila, kdo se to motá kolem jejího stáda. Nikoho však neviděla. Jen zaslechla podivné vzdálené kokrhání, jako kdyby někde skupina kohoutů soutěžila, kdo z nich je hlasitější. A tak si zase lehla zpět do trávy, přivřela oči a dál chytala lelký.

Najednou na ni padl stín. Znovu elegantně zdvihla klobouk a přivřeným okem zjistila, že nad ní stojí mladý beránek. Zakrýval slunce a zamračeně sledoval pasačku. Pak řekl:

„Tak hele, mě tohle už nebaví.“

Ráchel vytřeštila oči a narovнала se tak rychle, až jí slaměný klobouk spadl z hlavy.

„Ty mluvíš?“ vyjekla překvapeně.

„Ano,“ odpověděl beránek a do hlasu se mu vloudil závan pýchy. Začal si jakoby mimochodem prohlížet právě přední kopýtko.

„Ale ovce nemluví!“ dodala dívka užasle.

„Říká kdo?“ zamračil se beránek.

Dívka pokrčila rameny. „No... lidé!“

Na to se beránek dal do smíchu. „A to jsou ti stejní lidé, co tvrdí, že je na Velikonoce beránek pokaká, když si na sebe nevezmou nové oblečení? No uznej! To už je opravdu pravděpodobnější, že budu mluvit, ne?“

„Asi ano,“ odpověděla po krátké úvaze Ráchel. „Ale ostatní ovce nemluví. Proto mě to překvapilo.“

„To, že ostatní něco dělají, přece neznamená, že to musím dělat také. Můžu si přece

vybrat svou vlastní cestu. Jestli kolegyním,“ mávl kopýtkem ke zbytku stáda, „stačí celé dny jen sedět a žvýkat trávu, prosím. Je to jejich věc. Ale já chci od života víc než jen postávat na louce. Přišel jsem se rozloučit. Měj se krásně, pasačko Ráchel,“ řekl beránek a otočil se k odchodu.

„Stůj! Nemůžeš si jen tak odejít.“

„Aha? A proč ne?“ podivil se beránek.

„Táta mě pověřil hlídáním stáda a večer by mě huboval, kdyby zjistil, že nějaký kus chybí. Budeme si s ním o tom muset nejdřív promluvit,“ rozhodla Ráchel. Vedle ní se najednou objevil ovčácký pes Punťa, svaly napjaté, a zlehka zavrčel.

Beránek se na něj chvilku díval a zvažoval své šance. Celé kouzlo ovčáckého psa ovšem spočívá v instinktivním strachu ovcí z něj. Punťovi stačí zaštěkat a splašené stádo už utíká směrem, kterým je žene.

Beránek ale nebyl jako ostatní ovce. Proto řekl Punťovi „promiň“, a pak ho vši silou udeřil svým tvrdým čelem do hlavy. Rána byla tak velká, že se psovi zamotala hlava.

A beránek se zatím dal na útěk.

„Hej! Stůj! No tak, zastav se přece! Budu kvůli tobě mít problémy,“ volala za ním pasačka.

Beránek zatím doběhl k cestě pod kopcem a běžel po ní pryč. Zpoza zatáčky ovšem vyšel statný mladík a kráčel směrem k uprchlíkovi.

„Chyť ho!“ zavolala na něj Ráchel.

Mladík se široce rozkročil a připravil se beránka lapit. Ten se ale rozhodl, že si cestu skrz jinocha probojuje. Sklonil hlavu a zrychlil.

Hoch stál nejdříve úplně klidně a pak, když už to vypadalo, že opravdu dojde ke srážce, vyskočil do vzduchu, udělal salto a přistál beránkovi přímo na hřbetu. Zvíře se pod jeho vahou zakymácelo. Kluk ho poté chytl za srst za hlavou a nohama se zapřel do země. I když sebou beránek házel a snažil se silnému mladíkovi vyklouznout, k ničemu mu to nebylo.

Záhy bojující dvojici doběhla Ráchel a na pomoc jim přispěchal také pes Punťa. Ten měl na hlavě ošklivou bouli a našťvaně štěkal.

„No dobrá, vzdávám se! Musel jsem to zkusit,“ hájil se uprchlík a přestal sebou škubat.

„Děkuji, že jsi mi ho pomohl chytit,“ řekla zadýchaně Ráchel mladíkovi.

„Není zač,“ usmál se hoch.

„To bylo neuvěřitelné, jak jsi vyskočil do vzduchu. Kde ses to naučil?“

„Rodiče bývali cirkusáci. U nás doma to pořád vypadá jako v manéži. Jmenuju se Kvído.“

„Ráchel.“

„Pročpak ses dal na útěk, co?“ zeptal se Kvído beránka.

„Už mě to věčné postávání v ohradě nebaví. Nemyslím si, že bych to musel dělat jen proto, že jsem se tak narodil. Chci dělat jiné věci.“

„Na tom něco bude,“ řekl Kvído směrem k Ráchel.

„Tebe nepřekvapuje, že mluví?“ otázala se dívka.

„Ani moc ne. Je tedy pravda, že ovce obvykle nemluví. Ale na druhou stranu, loňské Velikonoce pomlázka Vaška Mázlů obživla a zahнала ho do rybníka. Vrba, co roste na břehu, pak všechny poučovala. Takže ne, zase tolik mě tvůj mluvící beránek nepřekvapil.“

„Já bych sama neměla nic proti tomu, aby si šel, kam chce,“ vysvětlovala pasačka. „Ale přijít domů bez něj, máma s tátou by mně vyhubovali. Musím se jich nejdřív zeptat. Mohl bys mi s ním pomoci k naší chalupě? Aby zase nezkoušel utéct. Punťa zatím bude hlídat zbytek stáda, vid?“

„Haf!“

Majitelé mluvícího beránka a rodiče Ráchel byli Špirovi. Obývali veliký statek na kraji lesa a měli celkem sedm dcer. Šest jich už provdali. Tehdy mladým lidem sňatky obvykle domlouvali jejich rodiče. Ráchel se obávala, že je nyní řada na ní a že jí táta s mámou přive-

dou nějakého ženicha ze sousední obce. Právě proto nechtěla rodiče nějak rozzlobit, aby se pak třeba sňatek nesnažili uspíšit. A tak se raději na beránkovu svobodu zeptala.

Špirovi o jeho propuštění nechtěli nic slyšet.

„To by byl moc špatný příklad pro ostatní ovečky,“ rozumoval pan Moše Špiro. „Ještě se nám tu budou radit u dveří a vykládat, že se jim nechce dál dělat ovce a chtějí do světa jako tenhle beran. Kde pak vezmeme mléko na sýry? A vlnu, ze které pleteme příkrývky a oblečení k prodeji na trhu?“

„A jak bez beránka dostojíme tradici Pesachu, kdy na památku odchodu našeho lidu z Egypta jíme pečené skopové?“ dotázala se paní Sára Špirová, maminka Ráchel.

„Pečené skopové?!“ zopakoval beránek s velkým úlekem. Najednou mu bylo nepříjemně horko. Ale pan Špiro ho ignoroval a podíval se na Kvído.

„Který ty seš?“

„Švihlých, pane,“ odpověděl slušně Kvído.

Pan Špiro se zamračil: „Komediant a trhan! Tady máš měďák za to, že jsi lapil našeho beránka. Ale od mé dcery se drž dál, jasné? Hodlám ji provdat za bohatého muže.“

Ráchel zrudla a beze slova vyběhla ven ze světnice. Kvído zůstal stát na místě a nejistě přešlápl. Nevěděl, co má dál dělat, zda může odejít, nebo se od něj ještě něco očekává.

„Pečené skopové?“ zopakoval beránek zaraženě znovu. Ani tentokrát ho ovšem Špirovi nevzali na vědomí.

„Holka jedna bláznivá, věřila bys tomu?“ obrátil se pan Moše ke své ženě. Ta jen pokrčila rameny. „Propustit berana. Patří do ovčína a basta. Lidé chovají ovce od nepaměti, tak jaképak jsou tohle novoty!“

Pak si všiml, že před nimi pořád stojí Kvído.

„A co ty tu okouníš? Ven!“ poručil pan Špiro, a když se mladík jal s velkým úklonem couvat ven ze světnice, pan Špiro mu hodil ještě jeden měďák a poručil: „Než půjdeš, za-

vři toho beránka prosím tě do ohrady. A pak upaluj, ať už tě nevidím v blízkosti mé dcery!“

Ráchel seděla venku na schodech před stavením a hleděla na ovčín, kam před chvilkou Kvído zavřel beránka. Zdálo se jí, jako by hleděla na svůj vlastní osud. I ona bude nakonec provdána jako její sestry. A v cizím domě svého nového manžela jí bude, jako kdyby ji zavřeli do ohrady. Soucítila s tím zvířetem a chtěla mu pomoci. Jenže nevěděla jak.

„Co je to Pesach?“ zeptal se z ničeho nic Kvído. Chlapec ji delší dobu sledoval a odhodlával se na ni promluvit. Chtěl ji nějak rozveselit, ale zatím nevěděl jak.

„Je to svátek, který my Židé slavíme,“ odpověděla mu. „Před dávnými lety přišli naši lidé do Egypta. Nejdřív tam žili svobodně, ale vládce Egypta, faraón, je zotročil. Židé své porobení odmítali a chtěli odejít. Ale faraón jim to nechtěl dovolit. A tak Bůh zasypal Egypt nadpřirozenými ranami ve snaze ukázat faraónovi jeho nespravedlnost. Voda se proměnila v krev, v zemi se přemnožily otravné mouchy, žáby a sarančata, která spásala úrodu. Došlo na krupobití, po celé zemi byla tma po tři dny, lidé a dobytek onemocněli. Celkem bylo potřeba deseti takových ran, aby faraón pochopil, že Bůh je na straně utlačovaných Židů. Pak je propustil. Odchodu z Egypta říkáme exodus. Vzpomínkou na něj je svátek Pesach, který je pohyblivý jako křesťanské Velikonoce a probíhá v podobné době.“

Kvído se usmál. „Já už asi vím, jak dostat tvého beránka na svobodu!“

„Vstávej! Tak probud' se přece!“ cloumala Sára svým mužem. Ten zamrkal unavenýma očima do hluboké tmy, která opanovala jejich ložnici.

„Co se děje, ženo?“ zamumlal ospale.

„Podívej se kolem,“ vyjekla Sára poplašeně a rozsvítila olejovou lampu, kterou měli manželé na nočním stolku vedle postele.